

**Samfundsudviklingens afsmitning på kirkegården in casu
med særlig relation til „fællesurnegraven“.**

Kirkegårdsinspektør Sigurd Jacobsen, Odense.

På initiativ af Dansk Ligbrændingsforening blev der i 1926 på Bispebjerg kirkegård i København anlagt den første fællesgrav for urner. Tanken om den anonyme, kollektive begravelsesplads var opstået i intellektuelle kredse, som i disse år udfoldede store anstrengelser i henseende til ligbrændingens indførelse i Danmark.

Det gik imidlertid meget langsomt, inden befolkningen accepterede denne anonyme begravelsesform.

Det var en tid væsentlig forskellig fra nutiden. Samfundet var statisk, familien var en helhed, børnene flyttede ikke hjemmefra, før de blev gift, man holdt sammen på en helt anden måde, end tilfældet er i dag.

Disse forhold smittede af på kirkegården, familiegravstedet var det foretrukne, det hørte med til mønsteret at hæge om de gamle i slægten også efter døden.

Det var en tid stort set uden social forsorg, og det var derfor en simpel nødvendighed, at familien var det faste holdepunkt.

Familiegravstedet var i mange tilfælde „den lille have“ ude på kirkegården, som man satte en ære i skulle fremtræde så smukt som muligt. Man havde også tid til det, der var ikke så mange andre „fornøjelser“, det individuelle gravsted var således et af datidens statussymboler. Man vil forstå, at der i den brede befolkning efter det ovenfor oplyste ikke kunne være interesse for den kollektive begravelse.

Anderledes i vor tid, hvor det offentlige mere eller mindre har overtaget ansvaret for familien. Igen afspejles samfundsforholdene på kirkegården.

Der har således i mange år især i de store byer været en markant ændring – tilbagegang – i den almindelige gravstedsbrugers interesse for gravstedet.

Det viser sig på flere måder; „det personlige engagement“, der tidligere var, er der ikke meget tilbage af; men der er dog stadigvæk i vide kredse en følelse af en moralsk forpligtelse over for de afdøde, som kommer til udtryk på den måde, at man, når man besøger kirkegården, ønsker at se gravstedet pænt og nydeligt, og man betaler gerne kirkegårdsadministrationen ret store årlige beløb herfor.

Men også denne form for positiv interesse i forbindelse med det individuelle

gravsted er i tilbagegang, jeg tør vel sige, at det moderne menneske og den overfladiske og forjagede tid, vi lever i, netop passer til den kollektive begravelsesplads – fællesgraven – ukendt grav: ingen forpligtelser for de efterladte, anonymiteten, tesen om lighed efter døden er opfyldt, alle er tilfredse – eller?

Den anonyme fællesurnegravs udviklingsforløb i Odense

Efter disse almindelige betragtninger vil jeg i det følgende konkretisere sagen og redegøre for udviklingen i henseende til nedsættelse i fællesurnegrav på kirkegårdene under Odense Kommunale Kirkegårdsforvaltning.

Den første fællesurnegrav blev udlagt på Assistenskirkegården på et lille areal syd for det gamle krematorium i forbindelse med det store urnehaveanlæg, der var etableret omkring krematorieanlægget.

Fællesgrav for urner, Risingskirkegård, Odense (foto: Foto-Studio).

Der var kun plads til 361 urner, som blev nedsat med 4 pr. m². Fællesurnegraven blev taget i brug i 1939, og de første 10 år blev der kun nedsat 23 urner her.

Det viste sig dog, at den ringe interesse, der i begyndelsen var for den anonyme begravelsesplads (jfr. omtalen af forholdene i København i indledningen) også i Odense var et tidsspørgsmål, afhængigt af udviklingen i samfundet. Allerede i 1960 måtte der anlægges en ny og større fællesurnegrav, som blev placeret bag (vest for) Kirkegårdskapellet. På dette areal var der plads til nedsættelse af ca. 2.000 urner.

I 1969 var denne fællesurnegrav også ved at være belagt, og man havde derfor i flere år arbejdet på et meget stort fællesanlæg, som blev placeret på Risingskirkegård ud fra den betragtning, at valgte man den „ukendte“ begravelsesplads, kunne det ikke være afgørende, om fællesgraven lå på den ene eller den anden kirkegård.

Fællesurnegraven på Risingskirkegård blev taget i brug 1. januar 1970 og har i sin 1. anlægsetape plads til ca. 7.000 urner.

Det viste sig imidlertid, at der var nogen utilfredshed med placeringen på Risingskirkegård. „Det er for langt væk“ og „der er meget dårlig busforbindelse“; der var for langt at gå for ældre mennesker.

Kirkegårdsforvaltningen udlagde derfor i 1971 et lille areal på Dalum kirkegård med plads til 400 urner, og senere i 1974 et større areal på samme kirkegård med plads til ca. 2.100 urner, i alt ca. 2.500 urner.

Endvidere blev i 1975 en lille fællesgrav beliggende på Korsløkke kirkegård udvidet med et stort areal vest for indgangsvejen fra Nyborgvej.

Dette fællesurnegravanlæg blev udført efter en ideskitse, udarbejdet af landskabsarkitekt Gunnar Moos, Dyrup, og der er plads til ca. 8.000 urner. Den første urne blev nedsat i 1976.

I 1976 blev der på de kommunale kirkegårde i Odense i fællesgrave nedsat i alt 569 urner, som fordelte sig med: 39 på Assistenskirkegården, 248 på Risingskirkegård, 162 på Korsløkke kirkegård og 120 på Dalum kirkegård.

Det vil sige, at ca. 50 % af de mennesker, der bliver ligbrændt i Odense i dag, får deres aske nedsat anonymt i en fællesgrav, en udvikling, som ingen havde forestillet sig i 1939, da den første urne blev nedsat „ukendt“ i Odense.

Den alternative fællesurnegrav, hvor urnens anbringelse er kendt af de efterladte.

I de senere år har det dog vist sig, at der er en del mennesker, der fortryder denne for dem helt ukendte anbringelse af den afdødes aske, og vi har derfor i 1975 projekteret et stort fællesgravanlæg (5.800 m²) til askeurner. Det adskiller sig fra de hidtidige derved, at urnerne ikke bliver nedsat ukendt for de pårørende.

I 1976 blev dette anlæg etableret. Det er beliggende i Assistenskirkegårdens nordvestlige hjørne med indgang fra Falen. Dette sidste jomfruelige areal på Assistenskirkegården lå hen som en granplantage, og man har gennem de sidste 5–6 år

Den alternative fællesgrav for urner, Assistens kirkegård, Odense (foto: Fyns Presse Foto).

udtyndet i disse 30–35 år gamle rødgraner. De tilbageværende, de mest værdifulde træer, danner nu overstandere i randbeplantningen og i de små lunde, der adskiller de græsdekkede gravstedsarealer. De forbindende stier mellem græsarealerne er armeret med chaussésten, og de gamle grantræer er underplantet med *pseudotsuga taxifolia* (douglasgan) og *chamaecyparis lawsoniana* (skovcypres), og „skovbunden“ er tilplantet med vedbend.

Urnegravstederne – i alt ca. 2.250 – er på 1 m² hver med plads til 2 urner. De er ikke markeret i arealet, men kun på kirkegårdsforvaltningens belægningskort. Der er dog åbnet mulighed for, at graven markeres ved anbringelse af en granitliggesten (40×40 cm og kun med indhugget inskription) i niveau med græstæppet.

Vedligeholdelsen af græsarealet udføres kollektivt (med stor motorplæneklipper), og det er vedtaget at pålægge det enkelte gravsted en afgift herfor på 150 kr. for 10 år.

Der skal ikke erlægges lejeafgift for gravstedet i 10 år, gravstederne udlægges i rækkefølge af kirkegårdsforvaltningen, men det oplyses til de efterladte hvilket nr., urnen er nedsat i, efter nedsættelsen.

Der må ikke anbringes nogen form for beplantning eller pyntes med gran. Det er tilladt at lægge buketter på gravstedet; men disse vil blive indsamlet og

ODENSE KOMMUNALE
KIRKEGÅRDSFORVALTNING

BESTEMMELSER
vedrørende
URNEGRAVE I LITRA C.A. - C.I.
på Assistenskirkegård.

1. Urnegravene udlægges i rækkefølge vederlagsfrit i 10 år i fælles græsarealer i størrelsen 1 x 1 m med plads til 2 urner. Disse placeres midt i gravstedet, således at en liggesten, hvis en sådan ønskes, kan placeres over urnerne.
2. En eventuel liggesten skal være af granit, matslebet eller finhugget (polerede sten må ikke anbringes). Stenen skal være 40 X 40 X 10 cm med indhuggede bogstaver (bronzebogstaver er ikke tilladt), og stenen skal ligge i niveau med græsset. Stenens placering anvises af kirkegårdsforvaltningen.
3. Det er tilladt på gravstedet at lægge buketter, men der må ikke anbringes pottedplanter eller nogen form for beplantning. Granpyntning er ikke tilladt.
4. Græsarealer og omgivende beplantning vedligeholdes kollektivt af kirkegårdsforvaltningen, og den herfor gældende takst må indbetales samtidig med gravstedets erhvervelse.
5. Udlagte buketter vil blive indsamlet af kirkegårdsforvaltningen (dog højst én gang ugentlig) og henlagt på kransepladserne af hensyn til græsslåningen.

-----oOo-----

Undertegnede erklærer sig herved indforstået med ovenstående bestemmelser.

Den

Underskrift

Bestemmelser for den alternative fællesgrav for urner, Assistens kirkegård, Odense.

lagt på dertil indrettede pladser, således at græsslåning kan foretages. Det lille „eller?“, der afsluttede indledningen til denne artikel, har, som det vil forstås, relation til dette særlige fællesgrav anlæg, som er blevet til, fordi vi mener at kunne fornemme et ønske herom i befolkningen; fremtiden vil vise, om dette er rigtigt.

Fællesurnegraven i de mindre byer og på landsbykirkegården.

Det udviklingsforløb, som er omtalt i det forudgående, har endnu kun gyldighed i de store byer i Danmark. Der er dog for mig ingen tvivl om, at det kun er et spørgsmål om et relativt kort åremål – et generationsskifte – så vil denne form for begravelse også være den almindeligste i de mindre byer og måske også på landsbykirkegårde. Det vil derfor være ønskeligt, at der i planlægningen tages hensyn hertil og reserveres egnede arealer på kirkegårdene, som kan tilplantes med træer, der vil have fremtidig værdi i et samlet fællesurnegrav anlæg. Det må være målet at projektere disse kommende kollektive anlæg som værdige begravelsespladser for vor tids mennesker, hvad enten urnenedsættelsen bliver „ukendt“ eller kendt for de efterladte.